

Kielletyt kirjat 2026

Mitä ovat kielletyt kirjat? Kielletyillä kirjoilla tarkoitetaan kirjoja, joiden julkaisua, levitystä, myyntiä tai saataville saattamista jokin julkista valtaa käyttävä estää. Estäjä voi olla valtio, ministeriö, kunta, tuomioistuimien, poliisi, tullit tai jokin vastaava julkisen hallinnon osa. Kielto saattaa kohdistua yhteen kirjastoon, kouluun tai vastaavaan, tai olla jopa valtakunnallinen. Kielto ei aina ole kattava, kiellettyä kirjaa saattaa olla saatavilla muualla kuin kiellon kohteessa.

Tähän kirjattu lista on valikoima maailmalla eri syistä kielletyistä erityyppisistä kirjoista. Se keskittyy suomeksi saatavilla oleviin kirjoihin ja on aakkostettu tekijän sukunimen mukaan. Alle merkityt kirjan kieltämisen syyt heijastavat pääosin kieltäjien julkituomia syytöksiä kirjasta. Niiden totuudenmukaisuus on usein hyvin horjuvaa, ja ne kertovat monesti enemmän kieltäjistä kuin kirjoista. Valtaa kritisoiville kirjoille keksitään monesti muita kiellon syitä.

Tekstin kirjoitti Heikki Jokinen ja julkaisi syyskuussa 2026 Suomen PEN – Finlands PEN ry. Tekijänoikeudet ovat kirjoittajalla, mutta aineistoa saa käyttää kaikkien Kiellettyjen kirjojen viikkoon liittyvien tapahtumien, tiedotuksen, journalismin ja vastaavien yhteydessä. Viikon logon suunnitteli Ville Tietäväinen, ja sitäkin saa käyttää viikkoon liittyvissä yhteyksissä.

Valikoima maailmalla kiellettyjä kirjoja

Boris Akunin: Erast Fandorinin tutkimuksia -sarja (1998–)

Suomennos: Anton Nikkilä, Kari Klemelä (7 kirjaa, 2001–2016)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

1800-luvun lopun Venäjälle sijoittuvat, taitavasti aikaan ja paikkaan punotut Erast Fandorin - rikosromaanit olivat erittäin suosittuja Venäjällä, samoin Suomessa. Akunin – oikealta nimeltään Grigori Tšhartišvili – vastustaa Putinin hallintoa ja joutui maanpakoon. Hänen kirjansa poistettiin myynnistä. Poliisit iskivät julkaisemista yhä yrittäneeseen kustantamoon takavarikoiden sen varaston. Joulukuussa 2023 Venäjä lisäsi Akuninin "terroristien ja ääriainesten" listalleen ja 2025 hän sai 14 vuoden vankeustuomion "terrorismin oikeuttamisesta".

Rajaa Alsanea: Riadin tytöt (2005)

Suomennos: Sampsa Peltonen (2008)

Kiellon syy: Vallan kritiikki, Uskonnon kritiikki

Saudiarabialaisen Rajaa Alsanean esikoisteos kuvaa maanläheiseen sävyyn neljän nuoren saudinaisen elämää. Arjen puheet ja huolet treffeistä, sydänsuruista ja seksistä eivät poikkea meidän tuntemastamme maailmasta. Libanonissa julkaistu kirja osoitti kuitenkin samalla naista alistavat mekanismit, ja sen julkaisua hankaloitettiin Saudi-Arabiassa. Kirja levisi laajalti mustilla markkinoilla. Tämän ja julkisen huomion vuoksi kiello peruttiin.

Margaret Atwood: Orjattaresi (1985)

Suomennos: Matti Kannosto (1986)

Kiellon syy: Sukupuoliroolit, Vallan kritiikki

Kanadalaisen Edmontonin koululautakunta poistatti noin 200 kirjaa koulukirjastoista syksyllä 2025. Yksi niistä oli Kanadan tunnetuimman kirjailijan, Margaret Atwoodin *Orjattaresi*. Se on kuvaus tulevaisuudesta, jossa uskonnolliset fundamentalistit ovat vallassa. Naiset alistetaan synnytyskoneiksi ja heiltä kielletään muun muassa lukeminen. Kirjaan perustuva vuoden 2017 tv-sarja teki siitä maailmankuulun. Yhdysvalloissa kirja on kielletty ainakin 106 koulukirjastossa. PEN America teetti kirjasta palamattoman kappaleen, jonka se myi huutokaupassa 130 000 dollarilla. Atwood testasi itse kirjan liekinheittimellä.

Fredrik Backman: Kiekkokaupunki (2016),

Fredrik Backman: Me vastaan te (2017),

Fredrik Backman: Voittajat (2021)

Suomennos: Riie Heikkilä (2017, 2018), Katriina Huttunen (2023)

Kiellon syy: HLBTQ+ -teemat

Ruotsalaiskirjailijan trilogia kertoo pienelle paikkakunnalle tärkeästä jääkiekkjoukkueesta. Urheilu voi yhdistää ihmisiä, mutta urheilun parissa tapahtuneen raiskauksen vaikutukset voivat pirstoa yhteisön. Viha kasvaa lopulta traagisiin mittoihin. Venäjällä kirjakauppojen oli poistettava kirjat myynnistä, koska niiden väitettiin sisältävän HLBTQ+ -aineistoa. Valko-Venäjä kielsi kirjat "haitallisina kansallisille intresseille", mitä se sitten tarkoittaneekaan. Pohjois-Carolinalainen koulu poisti 2018 *Kiekkokaupungin* "vulgaarina" ja aiheeltaan "tarpeettomana".

Banksy: Wall and Piece (2005)

Kiellon syy: Vallan kritiikki, Käsittelee rasismia

Helmikuussa 2025 Israelin poliisi teki iskun Educational Book Shopiin miehitetyssä Itä-Jerusalemmissä. Se takavarikoi noin 250 kirjaa ja pidätti kaksi kirjakauppiasta. Syyksi sanottiin terrorismiin kiihottaminen. Todisteiden puutteessa kauppiaat vapautettiin. Poliisi iski uudelleen maaliskuussa takavarikoiden 50 kirjaa. Joukossa oli palestiinalaisia tukevan brittitaitelija Banksyn kirjoja sekä professorien Ilan Pappé ja Noah Chomsky teoksia. Pidätetyt kauppiaat vapautettiin ilman syytteitä ja suurin osa kirjoista palautettiin. Nyt kirjakauppa myy jälleen Banksyn kirjoja.

Simone de Beauvoir: Toinen sukupuoli (1949)

Suomennos: Annikki Suni (1980), Iina Koskinen et alii (2009)

Kiellon syy: Sukupuoliroolit

De Beauvoir käy laajasti läpi naiseutta, sen kehitystä ja ehtoja feminismin klassikkoteoksessaan. Kirjailijan näkemys naisen asemasta ei sopinut Francon diktatuurin

maailmankuvaan. Kirjan argentiinalainen käännös kiellettiin Espanjassa 1955. Kielto kumoutui 1975, jolloin diktatuuri kaatui. Täydellinen laitos ilmestyi Espanjassa 1998. Teos lisättiin heti ilmestyttyään Vatikaanin 1560–1966 ylläpitämälle kieltolistalle Index Librorum Prohibitorum.

Alison Bechdel: Hautuukoti (2006)

Suomennos: Taina Aarne (2009)

Kiellon syy: HLBTQ+ -teemat, Seksuaalisuus tai alastomuus

Bechdelin omaelämäkerrallinen sarjakuva joutui 2014 Etelä-Carolinassa poliittiseen ryöpytykseen. Edustajanhuoneen komitea halusi leikata 52 000 dollaria erään koulun rahoituksesta, ellei se poista *Hautuukotia* kesän lukulistaltaan. Hanke osin kaatui, mutta kirja on ollut jatkuvasti kieltojen kohteena Yhdysvaltain ja nyt Kanadankin kouluissa. Sitä on syytetty "pornografiseksi", "marxilaiseksi vallankumoukseksi" ja "lesbouden markkinoinniksi". *Hautuukoti* kuvaa tekijän lapsuutta sekä seksuaalista heräämistä ja elämää lesbona.

Ray Bradbury: Fahrenheit 451 (1953)

Suomennos: Juhani Koskinen (1966), Einari Aaltonen (2019)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Kuvaus yhteiskunnasta, jossa kirjat ovat kiellettyjä. Palomiesten tehtävä on polttaa löydetty kirjat. Ei yllätä, että valtion sensuurista varoittava kirja on joutunut kieltäjien kynsiin useissa maissa. Apartheidin aikaisessa Etelä-Afrikassa se kirjan sisältöön sopivasti jopa poltettiin tuhansien muiden kiellettyjen kirjojen kanssa. Yhdysvalloissa se on kielletty useissa kouluissa "vulgaarisuuden" ja "rivouden" vuoksi. Texasilaisessa koulussa se yritettiin kieltää, koska kirjassa paloivat Raamatutkin.

Bertolt Brecht: Runoja 1914–1956

Suomennos: Brita Polttila (1964)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Runoilija ja näytelmäkirjailija Bertolt Brechtin kirjat päätyivät natsien kirjarovioihin ensimmäisten joukossa 1933. Näytelmätkin kiellettiin. Hän pakeni Suomenkin kautta Yhdysvaltoihin, jossa vasemmistolaisena joutui 1947 "epäamerikkalaista toimintaa" tutkivan komitean kuulusteluun 1947. Hän pakeni Eurooppaan ja päätyi Itä-Saksaan sekä Itävallan kansalaiseksi. Brechtin runous on analyyttistä mutta selkeää, yhä iskevän tehokasta. Runot ulottuvat rakkausteemoista poliittiseen agitaatioon.

Anthony Burgess: Kelloveliappelsiini (1962)

Suomennos: Moog Konttinen (1991)

Kiellon syy: Väkivalta, Vallan kritiikki

PEN American kokoaman listan mukaan lukuvuoden 2024–2025 kiellettiin kirja Yhdysvaltain kouluissa, 23 kieltoa. Siis 62 vuotta kirjan ilmestymisen jälkeen. Kirja on suorasukainen dystopia maailmasta, jossa raakuus vallitsee. Lontoolainen Alex kuuluu väkivaltaiseen jengiin ja joutuu vankilaan. Terapia ei auta, koska maailma ei ole muuttunut. 1973 poliisi pidätti Utahissa kirjakauppiaan kirjan myymisestä. Hänet vapautettiin, mutta painostus oli niin kovaa, että omistaja sulki kaupan ja muutti pois.

Dan Brown: Da Vinci -koodi (2003)

Suomennos: Pirkko Biström (2004)

Kiellon syy: Uskonnon kritiikki

Jännityskertomus, jossa katolinen kirkko peittelee sitä, että Jeesus ja Maria Magdalena

menivät naimisiin ja saivat lapsia. Useat kirkkokunnat nousivat kirjaa vastaan. Libanon kielsi arabiankielisen kirjan levityksen 2004. Vatikaani ei kieltänyt kirjaa, mutta Uskonopin kongregaation johtaja kritisoi sitä voimakkaasti uskon vääristämisestä ja vaati kirjasta tehdyn elokuvan boikotointia. Elokuva boikotoitiinkin kirjaa laajemmin. Se kiellettiin muun muassa Egyptissä, Pakistanissa, Valko-Venäjällä, Jordaniassa, Syyriassa ja Iranissa. Syynä oli uskonnon uudelleentulkinta.

Jung Chang: Villijoutsenet (1991),

Jung Chang: Lentäkää villijoutsenet (2025)

Suomennos: Kaarina Turtia (1992), Riina Vuokko (2026)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Britanniassa asuvan Changin vanhemmat olivat Kiinan kommunistisen puolueen virkailijoita. Tämä takasi perheelle turvatun aseman – kunnes kulttuurivallankumous syöksi heidät kurjuuteen vuonna 1967. Omaelämäkerrallinen *Villijoutsenet* kuvaa kolmen sukupolven elämää Kiinassa ja Maon ajan kauhuja. *Lentäkää villijoutsenet* jatkaa tekijän perhehistorian ja Kiinan kuvausta. Changin kaikki kirjat ovat kiellettyjä Kiinassa.

Suzanne Collins: Nälkäpeli-sarja (2008–2025)

Suomennos: Helene Bützow (2008–2025)

Kiellon syy: Väkivalta, Vallan kritiikki, Ei sovellu lapsille/nuorille

Viisiosainen *Nälkäpeli* kuvaa tiukkaa diktatuuria, jossa kansaa viihdytetään seuraamalla nuorten kamppailua kuolemaan asti. Se on kielletty useissa kouluissa Yhdysvalloissa. Syiksi mainitaan "perhevastaisuus", okkultismi ja raaka kieli. Kyse on kuitenkin kirjojen teemasta: sorron vastustaminen ja kapinallisuus. Thaimaan sotilasjunta kielsi 2014 kirjasta juontuvan kolmen sormen tervehdysten. Mielenosoittajat käyttivät sitä juntan vastaisissa mielenosoituksissa.

Ariel Dorfman ja Armand Mattelart: Kuinka lukea Aku Ankkaa (1971)

Suomennos: Markku Koski (1980)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Chilessä ilmestynyt kirja analysoi Disneyn sarjakuvia marxilaisesta näkökulmasta. Se kritisoi niitä yhdysvaltalaisesta kulttuuri-imperialismista. Kirjasta tuli heti menestys monissa Latinalaisen Amerikan maissa ja kirja käännettiin useille kielille. Kenraali Pinochetin juntan vallankaappauksen jälkeen 1973 se kiellettiin Chilessä, ja niitä poltettiin kirjarovioissa. Chilen laivasto upotti viimeiset 5 000 kappaletta kirjaa mereen.

Reni Eddo-Lodge: Miksi en enää puhu valkoisille rasismista (2017)

Suomennos: Saana Rusi (2021)

Kiellon syy: Käsittelee rasismia, Sukupuoliroolit

Presidentti Trumpin hallinto määräsi keväällä 2025 laivastoakatemian poistamaan kirjastostaan 381 kirjaa. Poistot kohdistuivat pääosin vähemmistöjä, sukupuolirooleja, syrjintää, rotua, mustien historiaa ja eriarvoisuutta käsitteleviin kirjoihin. Adolf Hitlerin *Mein Kampfin* kaksi kappaletta jäivät yhä hyllyyn. Britti Eddo-Lodgen kirja puhuu niistä asioista, jotka kirjaston puhdistus pyrkii syrjäyttämään: mustien historian häivyttämisestä sekä luokan ja rodun yhteydestä.

Barbara Ehrenreich: Nälkäpalkalla (2001)

Suomennos: Leena Tamminen (2003)

Kiellon syy: Vallan kritiikki, Ei sovellu lapsille/nuorille

Ehrenreich oli tutkiva journalisti, joka yritti elää vähimmäispalkalla työskennellen muun muassa tarjoilijana ja siivoajana. Tulot eivät riittäneet asumiseen ja ruokaan pitkistä työpäivistä huolimatta. Kirja kuvaa Yhdysvaltojen köyhien kurjuutta ja sosiaaliturvan olemattomuutta. Se onkin kielletty useissa kouluissa sellaisista syistä kuin "marxilaista paasausta", "uskontoa halventava" ja "kapitalismia vääristävä". Kansasilaisessa kirjastossa se kiellettiin "alaikäisille haitallisena".

Jaroslav Hašek: Kunnan sotamies Švejk maailmansodassa (1923)

Useita suomennoksia vuodesta 1935, uusin Eero Balk (1991)

Kiellon syy: Vallan kritiikki, Uskonnon kritiikki

Tšekkoslovakialaisen Hašekin hersyvä satiiri sodasta, esivallasta ja armeijasta, joiden hölmöyttä se pilkkaa. Päähenkilö, koirakauppias Josef Švejk on salaovela mies, joka luovii onnistuneesti kaiken outouden keskellä. Tšekkoslovakian armeija kielsi kirjan lukemisen 1925, Puola takavarikoi painoksen 1928 ja Bulgaria kielsi kirjan 1935. Suomessa Tulenkantajat-lehden päätoimittaja Erkki Vala tuomittiin jumalanpilkasta kahdeksi kuukaudeksi vankeuteen hänen julkaistuaan otteen kirjasta 1935. Korkein oikeus kumosi tuomion, sillä kirjaa sai vapaasti ruotsiksi. Kirja julkaistiin pian suomeksikin.

Herman Hesse: Siddhartha (1922)

Suomennos: Aarno Peromies (1966)

Kiellon syy: Seksuaalisuus tai alastomuus, Vallan kritiikki

Siddharthan kieltohistoria: natsi-Saksa, Florida ja Texas. Kirjaa ei suoraan kielletty tai tuhottu natsi-Saksassa, mutta uusia painoksia ei otettu vuoden 1935 jälkeen ja Hessen teokset määriteltiin pasifistishenkisinä ei-toivotuiksi. Siddhartha jättää turvaton elämän ja etsii totuutta uskonnosta, askeesista ja rakkaudesta päätyen panteismiin. Yhdysvaltojen joissakin kouluissa vähäeleinen kirja kiellettiin säädyttömänä: Siddhartha saa pojan avioliiton ulkopuolella. Hesse sai Nobelin kirjallisuuspalkinnon 1946.

Nazim Hikmet: Punainen omena,

Nazim Hikmet: Puut kasvavat vielä

Suomennos: Brita Polttila (1972, 1978)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Turkin suurimpiin runoilijoihin lukeutuva Hikmet istui ison siivun elämästään Turkin vankiloissa ja kuoli maanpaossa Neuvostoliitossa 1963. Hänen runoutensa sisältää herkkiä arjen aineksia, kuten "lapsista kaunein on vielä kehdoissaan" sekä kommunistisesta ideologiasta nousevia kamppailun kuvauksia. Hänen tuotantoaan on sävelletty paljon, Suomessa esimerkiksi Ultra Bran esittämä "Lähetäkää minulle kirjoja". Hikmetin koko tuotanto oli kielletty Turkissa 1938–1965. Vuonna 2009 hänelle myönnettiin symbolisesti takaisin kansalaisuus sekä tunnustus merkittävänä runoilijana.

Khaled Hosseini: Leijapoika (2003)

Suomennos: Erkki Jukarainen (2004)

Kiellon syy: Uskonnon kritiikki, Seksuaalisuus tai alastomuus

Kahden pojan ystävyys 1970-luvun Kabulissa yli yhteiskuntaluokkien ja kansallisuuserojen. Maa tuhoutuu neuvostomiehityksessä ja Talibanien julmassa hallinnassa. Samalla katoavat ystävyysmahdollisuudet. PEN America laskee kirjan tulleen kielletyksi 115 koulukirjastossa 2021–2025. Tämä tekee siitä maan 9:ksi kielletyimmän kirjan koulukirjastoissa. Kieltäjät syyttivät kymmeniä miljoonia myynyttä, ainakin 42 kielelle käännettyä kirjaa loukkaavasta kielestä ja seksikohtauksista.

Kazuo Ishiguro: Ole luonani aina (2005)

Suomennos: Helene Bützow (2005)

Kiellon syy: Seksuaalisuus tai alastomuus, Vallan kritiikki

Tieteistarina, jossa maailmalta suljetussa sisäoppilaitoksessa kasvatetaan lapsia elintenluovuttajiksi. Yksi heistä, 31-vuotias Kathy alkaa muistella lapsuuttaan ja ystäviään sekä yrittää hahmottaa häneltä piilossa pidettyä maailmaa. Kirja on poistettu useista koulukirjastoista Yhdysvalloissa. Floridassa syynä oli vuoden 2024 laki, joka kieltää seksuaalisen sisällön kouluissa. Syy lienee kuitenkin enemmän kirjan sanomassa saada ihmiset ajattelemaan maailmaa ympärillään. Japanilaissyntyinen britti Ishiguro sai kirjallisuuden Nobel-palkinnon 2017.

Ursula K. Le Guin: Pimeyden vasen käsi (1969)

Suomennos: Kalevi Nyytäjä (1976)

Kiellon syy: Sukupuoliroolit

Tieteiskirjallisuuden klassikko kuvaa planeettaa, jossa ihmiset eivät ole miehiä tai naisia vaan molempia, androgynisiä. Näin Le Guin pohtii, millainen on yhteiskunta, jossa sukupuolella ei ole merkitystä. Moinen herättää raivoa USA:n konservatiivisissa ryhmissä. Kirjaa on yritetty poistaa useista kouluista sekä kirjastoista, ja siinä on toisinaan onnistuttukin. Kirja julkaistiin Neuvostoliitossa venäjäksi. Joulukuussa 2025 Venäjän poliisi takavarikoi kirjan kirjakaupoista ja se vedettiin myynnistä. Sen kysymystä sukupuolten roolista ei putinilainen hallinto salli.

Astrid Lindgren: Veljeni Leijonanmieli (1973)

Suomennos: Kaarina Helakisa (1974)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Kun Astrid Lindgrenin tšekkoslovakialainen kustantamo kieltäytyi julkaisemasta *Veljeni Leijonanmieltä*, kääntäjä Jarka Vrbová nakutti kirjoituskoneella 30 kopiota maanlaiseen levitykseen 1980–1982. Niistä on kolme jäljellä, ja Svenska PEN julkaisi näköispainoksen 2025. Valtiollisen kustantamon arveltiin arastelleen tarinan kuvauksia kahden nuoren veljeksien kuolemasta ja elämästä satumaailmassa sen jälkeen. Oikeampi arvio lienee se, että kirja puhuu pahasta ja hyvästä, pelosta ja rohkeudesta sekä kamppailusta vapauden puolesta. Kirja julkaistiin tšekiksi 1992.

Sarah J. Maas: Valtakunta-sarja (2015–)

Suomennos: Sarianna Silvonen (2019–)

Kiellon syy: Seksuaalisuus tai alastomuus, Ei sovellu lapsille/nuorille

Utahin osavaltion lain mukaan kirja kielletään kaikissa 41 koulupiirissä, mikäli kaksi piiriä sen kieltää. Ensimmäiset koko osavaltion koulujen kirjakiellot tehtiin 2024. Kiellettyjä kirjoja oli 13, joista 12 naisten kirjoittamia. Kaikki ne todettiin "pornografisiksi tai säädettömiksi". Sarah J. Maasin *Valtakunta*-sarja kuului kiellettyihin. Etelä-Carolinakin kielsi Maasin kirjat kouluista. Joka vuosi kymmenet koulupiirit kieltävät tuotteliaan ja suosittua Maasin fantasiateoksia. Maasin tarinat voimaannuttavat nuoria kertoessaan toisenlaisesta maailmasta.

Karl Marx ja Friedrich Engels: Kommunistisen puolueen manifesti (1848)

Useita suomennoksia vuodesta 1905

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Kiellettyjen kirjojen klassikko. Se kuvaa historian luokkataisteluna ja esittää tuotantovälineiden yhteisomistusta. Kirja on kielletty muun muassa Venäjällä 1882, natsi-Saksassa – se joutui kirjarovioon 1933 – ja Turkissa 1848–2013. Katolinen yliopisto

Milwaukeessa antoi kirjan 1950-luvulla opiskelijoille vain erityisluvulla. Lista lainaajista toimitettiin arkkipiispalle. Yhdysvaltain miehityshallinto poistatti 1946 Saksassa kirjastoista Hitlerin, Mussolinin ja Marxin kirjat. Vielä 1989 Grenadan tulli takavarikoi manifestin rajalla. Teos on julkaistu yli 200 kielellä.

Toni Morrison: Sinisimmät silmät (1970)

Suomennos: Seppo Lojonen (1994)

Kiellon syy: Käsittelee rasismia, Seksuaalisuus tai alastomuus, Väkivalta

Sinisimmät silmät on Yhdysvalloissa kieltolistojen kärjessä. Ennätykselliset 105 koulupiiriä on kieltänyt kirjan vuodesta 2021. Morrisonin esikoisromaani kuvaa kaihtelemattoman todellisesti mustien kokemuksia, orjuuden jättämää traumaa, rasismia ja seksuaalista väkivaltaa. Nämä aiheet sekä afroamerikkalaisten historian kuvaaminen tekevät siitä kieltäjien keskeisen kohteen. Morrison sai Nobelin kirjallisuuspalkinnon 1993, koska hän "herättää eloon olennaisen puolen amerikkalaisesta todellisuudesta".

Keiji Nagazawa: Hiroshiman poika (1973)

Suomennos: Kaija-Leena Ogihara (1985)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Yhdysvallat pudotti atomipommin Hiroshimaan 6.8.1945. Nagazawan osin omaelämäkerrallinen sodanvastainen manga-klassikko kertoo siitä Gen-pojan kokemuksina. Tuhon täydellisyys ja julmuus näkyy kuvissa ja kerronnassa. Kirja kertoo omankin armeijan julmuuksista ja kritisoi keisaria. Tämä herätti kieltohalua, ja 2012 kirja kiellettiin Matsuessa "tappiomielialan" lietsomisen vuoksi. Kielto jouduttiin perumaan. Izumisanon pormestari päätti 2014 poistaa kaikki Nagazawan kouluissa olevat 128 kirjaa, mutta moni koulu kieltäytyi. Suomeksi on julkaistu vain osa 10 kirjan sarjasta.

Taslima Nasrin: Häpeä (1993)

Suomentajaa ei mainittu (1995)

Kiellon syy: Uskonnon kritiikki, Sukupuoliroolit

Bangladeshilainen gynekologi Nasrin on feministi ja uskontojen ääriainesten vastustaja. Näkemystensä ilmaisun vuoksi Nasrinia vainottiin ja hänen tappamistaan vaativia fatwoja langetettiin. Hän pakeni 1994 ja on Ruotsin kansalainen. *Häpeä* on romaani Bangladeshin 1992 mellakoista, joissa tapettiin, ryöstettiin ja raiskattiin maan hinduja. Teos kiellettiin pian Bangladeshissa, mutta sitä ehdittiin silti myydä ennen kieltoa kymmeniä tuhansia. Useat hänen kirjoistaan ovat kiellettyjä maassa, samoin osassa Intiaa. Nasrin sai Euroopan parlamentin Saharov-palkinnon 1994 ihmisoikeustyöstään.

Jenny Nordberg: Kabulin tyttöjen salaisuus (2015)

Suomennos: Irmeli Ruuska (2015)

Kiellon syy: HLBTQ+ -teemat, Uskonnon kritiikki

Ruotsalaistoimittajan koskettava reportaasi afgaanityöistä, jotka puetaan pojiksi, jotta he selviytyvät talibanien hirmuvallan alla. Texasin kansanedustaja Matt Krause laati 2021 yli 850 kirjan listan, jotka tulisi poistaa kouluista. Ne käsitelivät rotua, seksuaalisuutta tai "epämukavaksi koettua historiaa". Nordbergin kirja oli listalla, sillä jotkut katsoivat sen edistävän transvestismiä. Kirja oli niiden 381 kirjan joukossa, jotka puolustusministeriö määräsi keväällä 2025 laivastoakatemian poistamaan kirjastostaan.

Héctor Germán Oesterheld, Alberto Breccia: Eternautti 1969 (1969)

Suomennos: Jarkko Sikiö (2022)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Argentiinalainen Oesterheld oli Latinalaisen Amerikan arvostetumpia sarjakuvan käsikirjoittajia, Breccia oli sitä piirtäjänä. *Eternautti* ilmestyi alkujaan strippisarjana 1957–59. Se on väkevä yhdistelmä tieteistarinaa ja sodan sekä totalitarismin vastaisuutta. 1969 ilmestyi Breccian uusi versio. Netflix tuotti *Eternautista* tv-sarjan 2025. Vallan kaapannut sotilasjunta ei tyytynyt vain kieltämään Oesterheldin teoksia. Se tappoi hänet 1978, samoin hänen neljä tytärtään sekä kaksi vävyään.

George Orwell: Vuonna 1984 (1949),

George Orwell: Eläinten vallankumous (1945)

Suomennos (Vuonna 1984): Oiva Talvitie (1950), Raija Mattila (1999), Jussi Tuomas Kivi (2021)

Suomennos (Eläinten vallankumous): Panu Pekkanen (1969), Jussi Tuomas Kivi (2021)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Autoritaariset hallinnot ideologiasta riippumatta vihaavat Orwellia. *Vuonna 1984* ja *Eläinten vallankumous* kuvaavat viiltävästi totalitarismin syntyä ja käytäntöä. Neuvostoliitossa ne kiellettiin vuoteen 1988 asti. Venäjällä ne muodollisesti sallitaan, mutta niitä jakaneita syytettiin 2022 armeijan loukkaamisesta. Vuonna 1955 CIA lähetti kuumailmapalloilla 260 000 *Vuonna 1984* -kirjaa Tšekkoslovakiaan, jossa se oli antikommunistisena kielletty. Nyt niitä poistetaan usein Yhdysvaltain kouluista ja kirjastoista. Floridalaisen kieltäjän mukaan *Vuonna 1984* "puolustaa kommunismia". Ympyrä sulkeutuu.

Alice Oseman: Heartstopper-sarja (kuusi osaa 2016–)

Suomennos: Oona Juutinen (2022–)

Kiellon syy: HLBTQ+ -teemat, Seksuaalisuus tai alastomuus

Moniosaisen sarjakuvan teema on ikivanha: boy meets boy. Nuoren rakkauden, epävarmuuden ja itsetunnon teemat puhuttelevat nuoria ympäri maailmaa. Mutta: pariskunnat ovat samaa sukupuolta. Yhdysvalloissa kirjat onkin kielletty useissa kouluissa ja kirjastoissa, jopa "pornografisina", mikä on jo hyvin kaukana totuudesta. Iowassa on laki, joka kieltää seksiä käsittelevät kirjat kouluissa. Unkarissa Lira-kirjakauppa sai tuntevan sakon, kun se myi kirjaa ilman muovikäärettä ja ikärajaa. Turkissa se on myytävä ruskeassa kuoressa maininnalla "vaarallista lapsille".

Amos Oz: Tarina rakkaudesta ja pimeydestä (2002)

Suomennos: Kristiina Lampola ja Pirkko Talvio-Jaatinen (2007)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Israelin tunnetuimman kirjailijan arvostetuin teos kiellettiin arabiankielisenä Israelissa. Omaelämäkerrallinen tarina kuvaa pojan kasvua ja perheen historiaa Jerusalemissa brittihallinnon viime vuosista alkaen. Israel kieltää kaikki kirjat, jotka on painettu Libanonissa ja Syyriassa. Ozin käännös ilmestyi israelilaisen sponsoroimana Beirutissa, eikä sitä saa laillisesti tuoda Israeliin. Sama kiello koskee muitakin hepreaksi kirjoittavia israelilaisia, joita on julkaistu arabiaksi Libanonissa tai Syyriassa. Ne ovat arabiankielisen kirjallisuuden tärkeimpiä julkaisumaita.

Orhan Pamuk: Lumi (2002)

Suomennos: Tuula Kojo (2004)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Joskus kirjojen kieltäjillä voi käydä huono tuuri. Turkkilaisen Ispartan kaupungin hallinto vaati 2005 poistamaan Pamukin teokset kirjastoista, mutta niitä ei hyllyillä ollut. Bilecikin

kaupungissa kiihkokansallisten polttorovioille löytyi Pamukin kirjojakin, kuten *Lumi*. Syy vihaan oli Pamukin haastattelu, jossa hän viittasi armenialaisten kansanmurhaan 1915. Pamuk joutui tästä oikeuteenkin, mutta syyte kariutui. *Lumi* kertoo Karsin kaupunkiin saapuvasta runoilijasta. Kirja kuvaa vertauskuvallisesti Turkin monia jännitteitä. Pamuk sai Nobelin kirjallisuuspalkinnon 2006.

Boris Pasternak: Tohtori Živago (1957)

Suomennos: Helvi Juvonen, Juhani Konkka ja Arvo Turtiainen (1958)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Kun Pasternak ei saanut romaaniaan julki Neuvostoliitossa, hän toimitti sen italialaiselle kustantaja Giangiacomo Feltrinellille. Kirjasta tuli kansainvälinen myyntimenestys. Teos asettuu historiassa yksilön puolelle, ei kollektiivin. Se toi Pasternakille Nobelin kirjallisuuspalkinnon 1958. CIA rahoitti kirjan venäjänkielisen laitoksen 1958. Ohuelle paperille painettua teosta salakuljetettiin Neuvostoliittoon monin eri keinoin. Kirja julkaistiin Neuvostoliitossa 1988. Putinin hallinto poisti 2003 sen koulujen lukulistalta. 2023 kirja kiellettiin floridalaisessa koulupiirissä.

Thomas Piketty: Pääoma ja ideologia (2019)

Suomennos: Maarit Tillman-Leino ja Saana Rusi (2024)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Tulo- ja varallisuuserojen laaja analyysi sekä kritiikki oli liian herkkä asia Kiinan kommunistiselle puolueelle. Kiinalainen kustantaja vaati Kiinan korruptiota, tuloeroja ja hallinnon läpinäkymättömyyttä käsittelevän aineiston poistamista kirjasta. Ranskalainen taloustieteilijä Piketty ei hyväksynyt käännöksen sensurointia, ja kirja kiellettiin. Puoluejohtaja Xi on kehunut Pikettyn aiempaa teosta siitä, kuinka se käsitteli epätasa-arvoa Yhdysvalloissa.

Dav Pilkey: Kapteeni Kalsari -sarja (1997–)

Suomennos: Jaana Kapari-Jatta (2002–)

Kiellon syy: Seksuaalisuus tai alastomuus, Ei sovellu lapsille/nuorille, HLBTQ+ -teemat Yhdysvaltalaisen Dav Pilkeyn hulvattomasta lastenkirjasarjasta on julkaistu suomeksi useita kuvitettuja kirjoja. American Library Associationin mukaan sarja lukeutuu monena vuonna useimmin kiellettyihin tai kieltoyritysten kohteena olleisiin kirjoihin, erityisesti koulukirjastoissa. Sen pottahuumori on erälle aikuisille kauhistus, samoin lasten vitsailu koulusäännöistä. Kirjassa ollut samansukupuolinen pariskunta herätti sekin sensuurihalua. Nämä yhdistettynä kirjan mittavaan suosioon herättävät kirjankieltäjät.

Qui Xiaolong: Ylikomisario Chen -sarja (2000–)

Seitsemän suomennosta, useita suomentajia (2005–2013)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Shanghailainen murhatutkija Chen yrittää hoitaa työnsä korruptoitumatta yksipuoluemaan salaisen vallankäytön, rikkaiden röyhkeyden sekä puolueellisten tuomioistuinten ristiaallokossa. Hän rakastaa ruokaa ja klassista runoutta. Kirjat heijastavat Kiinan kehitystä. Kolme ensimmäistä romaania julkaistiin Kiinassa vahvasti sensuroituina. Niistä poistettiin kaikki viittaukset Shanghaihin, kuten katujen, kauppojen ja kaupungin nimet. Kun kirjojen arvostelutkin kiellettiin, Qui lopetti kirjojensa julkaisun Kiinassa. Shanghailainen Qui emigroitui Yhdysvaltoihin 1989.

Jean-Marc Reiser: Ulkoilmaelämää (1972),

Jean-Marc Reiser: Paksu nilkki (1982)

Suomentajaa (Ulkoilmaelämää) ei mainittu (1992),

Suomennos (Paksu nilkki): Jukka Heiskanen (1993)

Kiellon syy: Ei sovellu lapsille/nuorille, Seksuaalisuus tai alastomuus, Uskonnon kritiikki, Käsittelee rasismia

Mikään ei ollut ranskalaiselle sarjakuvantekijä Reiserille pyhää. Hänen pikimusta ja makaaberi huumorinsa ruoski säälimättä kirkkoa, sotalaitosta, luonnonsuojelijoita, politiikkaa, perhe-elämää, lomahysteriaa, rahanhimoa ja seksiä. Ranskassa Reiser on lähes kanonisoitu piirtäjä. Hän sai Angoulêmen sarjakuvafestivaalin palkinnon, piirsi postimerkin ja hänelle nimettiin lyseo. Saksassa taas sensuuriviranomainen Bundesprüfstelle für jugendgefährdende Schriften kielsi 1980-luvulla Reiserin teoksia. Kielto kaatui oikeudessa. Reiserin iva ja huumori on yhä oivaltavaa, purevaa ja räävitöntä.

J. K. Rowlings: Harry Potter -sarja (1997–2007)

Suomennos: Jaana Kapari-Jatta (1998–2008)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Israel kieltää kaikki Libanonissa ja Syyriassa painetut kirjat vihollismaiden tuotteina. Niissä julkaistaan jopa 80 prosenttia arabiankielisistä kirjoista. 2008 Israel kielsi arabiankielisen *Harry Potterin* ja *Pinokkion* tuonnin. 2019 tulli kielsi kirjailijoiden George Orwell, James Joyce, William Faulkner, Sylvia Plath, Susan Sontag, Nelson Mandela, Shakespeare, D.H. Lawrence, Orhan Pamuk ja Agatha Christie arabiaksi käännettyjen kirjojen tuonnin kirjamessuille. Nyt Israelissa saa myydä egyptiläistä *Harry Potteria*. *Pottereita* on kielletty usein Yhdysvaltain kouluissa noituudesta syytettynä.

Anders Rydell: Kirjavarkaat (2015)

Suomennos: Pekka Marjamäki (2016)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Kirja kuvaa kattavasti natsien kirjavainoja. He tuhosivat ja varastivat miljoonia kirjoja valtaamissaan maissa. Rydell kiertää varkaiden jäljillä ja kertoo yrityksistä palauttaa varastetut kirjat omistajilleen. 2018 Ukrainan tv- ja radiokomitea kielsi kirjan venäjänkielisen käännöksen. Sen mukaan kirja sisälsi venäläistä propagandaa ja väärästi historiaa. Rydell kertoi Ukrainan kansantasavallan (1918–1921) aikana tapahtuneista 1 300 väkivaltaisesta pogromista, juutalaisvainosta. Kirja julkaistiin myöhemmin ukrainaksi käännettynä.

Jose Saramago: Kertomus sokeudesta (1995)

Suomennos: Erkki Kirjalainen (1997)

Kiellon syy: Uskonnon kritiikki, Vallan kritiikki, Väkivalta

Yhtäkkiä ihmiset alkavat sokeutua. Heidät eristetään sairaalaan, jossa hallitsee vahvemman oikeus. Näin portugalilainen Saramago pääsee kuvaamaan maailmaamme. Lukutaitoiset nauttivat Saramagon oivaltavasta ironiasta, mutta kirjojen kieltäjille löytyy väkivaltainen virke. Kirja kiellettiin 2024 Floridan ja Texasin koulupiireissä. Etelä-Korean Gyeonggin lääni kielsi 2024 kirjan kouluissa seksuaalisena. Katolisen kirkon painostama Portugalin hallitus veti Saramagon *Jeesuksen Kristuksen evankeliumin* (1991) pois eurooppalaisen Aristeion-palkinnon ehdokkaista. Nobelin kirjallisuuspalkinto 1998.

Marjane Satrapi: Persepolis (2000)

Suomennos: Taina Helkamo (2004)

Kiellon syy: Uskonnon kritiikki, Vallan kritiikki, Seksuaalisuus tai alastomuus

Iranin vallankumous 1979 mullistaa Marjin elämän. Elämä muuttuu ahtaammaksi uskonnon paineessa ja sukulaisia katoaa. Persepolis on iranilaisen Satrapin osin omaelämäkerrallinen

sarjakuva nuoruudesta Iranissa sekä maanpaosta. Kirja kohtasi useita kieltoja Iranissa. Se kyseenalaisti uskonnon auktoriteetin ja arjen kuvauksessa on mukana alkoholia, seksiäkin. Samoista syistä se kiellettiin Yhdysvalloissa useissa kouluissa opetuksesta tai kirjastoista. Chicagossa kiello osin kaatui. Illinoisissa eräs vanhemmista ihmetteli koululautakunnalle: ”Miksi meidän pitää lukea muslimeista?”

Maurice Sendak: Mikko Maitomies (1970)

Suomennos: Kirsi Kunnas (1972)

Kiellon syy: Seksuaalisuus tai alastomuus

Lasten kuvakirjan unitarinat johdattavat pienen Mikon öiseen keittiöön kakkua leipomaan. Välillä hän kadottaa vaatteensa, ja tämä on pitänyt kirjan Yhdysvalloissa kiellettyjen listalla vuosikymmeniä. 1972 eräs kirjasto poltti kirjan, ja kieltoja kouluissa tulee yhä muutama vuosittain. Joissakin kirjastoissa Mikolle piirrettiin vaipat tai alushousut. *Hassut hurjat hirviöt* -kuvakirjaa (1963, suomeksi 1970) on pyritty Yhdysvaltain joissakin osissa kieltämään pelottavana ja noituutta sisältävänä.

Adania Shibli: Sivuseikka (2017)

Suomennos: Sampsa Peltonen (2024)

Kiellon syy: Vallan kritiikki, Käsittelee rasismia

Palestiinalaiskirjailijan teos kertoo todellisesta tapahtumasta: Israelin sotilaat tappavat beduiiniperheen 1949. He kaappaavat perheen teinitytären, joukkoraiskaavat ja murhaavat hänet. Journalisti yrittää selvittää tapahtunutta nykyajassa, mutta Palestiinan miehitys muodostuu esteeksi. Shiblille myönnettiin palkinto Frankfurtin kirjamessuilla 2023, mutta messut peruivat palkinnon. Sadat kirjailijat sekä PEN International protestoivat tätä vastaan ja moni boikotoi messuja. 2010 Israel kielsi kansalaisensa Shiblin matkan Beirutin kirjamessuille.

Mihail Šiškin: Koko tuotanto (1993–)

Suomentajat: Vappu Orlov, Sirpa Hietanen (2012–)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Mihail Šiškin on vastustanut Putinin hallintoa Venäjällä jo pitkään. Hän kirjoittaa vaikuttavan kauniita romaaneja, kuten *Sinun kirjeesi*, venäjän kielestä ja kirjallisuudesta, kuten *Kaunokirjoituksia*, sekä yhteiskunnallista esseistiikkaa, kuten *Sota vai rauha*. Häneltä on suomennettu kahdeksan kirjaa. Venäjä julisti 2025 Šiškinin ”ulkomaiseksi agentiksi”. Tämä estää käytännössä teosten levityksen. Šiškin muutti Sveitsiin 1995. Itsekin Venäjällä kielletyn Boris Akuninin BAbooks julkaisee Venäjällä kiellettyjä kirjoja, myös Šiškinin.

Jeff Smith: Luupäät-sarja (1991–2004)

Suomennos: Jorma Penttinen (1994–2004)

Kiellon syy: Väkivalta

Yhdeksänosainen Walt Kellyn *Pogo*-sarjakuvan hengessä piirretty lempeä fantasiasarjakuva on toistuvasti kieltopyrkimysten kohteena Yhdysvalloissa. Leppo, Tahvo ja Auvo Luupää pakenevat kotoaan ja päätyvät outoon laaksoon lohikäärmeiden ja rottaolioiden armoille. Smith ällistyi kieltohalusta. ”*Luupäitä* on vastustettu 'poliittisten kantojen, rasismien ja väkivallan' vuoksi. Minulla ei ole aavistustakaan, mitä kirjaa nämä ihmiset lukevat.” Tällaiset syytökset kertovat kirjailijan mukaan enemmän esittäjistään kuin kirjoista.

Art Spiegelman: Maus (1986, 1991)

Suomennos: Jukka Snell (1990, 1992)

Kiellon syy: Seksuaalisuus tai alastomuus

Maus kertoo tekijän holokaustista selvinneistä vanhemmista sekä heidän kokemustensa perheen elämään langettamasta pitkästä varjosta. Sarjakuva sai sekä muotonsa että sisältönsä vuoksi laajasti huomiota. Spiegelman sai 1992 Pulitzer-palkinnon. Kirjaa käytetään paljon kouluissa, mutta joissakin Texasin, Floridan ja Tennesseen kouluissa se on kielletty. Syy: alastomuus. Kirjassa on – piirretty – kuva, jossa tekijän äidistä näkyy ylävartaloa kylpyammeessa itsemurhan tehneenä. Venäjällä kirja poistettiin kirjakaupoista 2015, koska kannessa näkyy hakaristi.

Mats Strandberg: Risteily (2015)

Suomennos: Stella Vuoma (2016)

Kiellon syy: HLBTQ+ -teemat

Kielletty Valko-Venäjällä viestintäministeriön päätöksellä 4.8.2025, koska se "saattaa vahingoittaa Valko-Venäjän kansallisia intressejä". Ministeriö ei selvennä, mitä nämä intressit ovat. *Risteily* on trilleri, joka kertoo kesken matkaa kaikki yhteytensä maailmaan kadottavasta ruotsinlaivasta. Pelko ja muiden epäily ottavat vallan 1 200 matkustajasta. Venäjällä 2025 kirjavälittäjä vaati 37 kirjan poistamista kaupoista välittömästi, *Risteily* oli niistä yksi. Kirjailija arvelee, että syy voi olla henkilögalleriaan kuuluva homopari.

Kurt Vonnegut: Teurastamo 5 (1969)

Suomennos: Juhani Jaskari (1970)

Kiellon syy: Vallan kritiikki, Seksuaalisuus tai alastomuus, Väkivalta

Sodanvastainen klassikko on vuosikymmenestä toiseen korkealla Yhdysvaltain kouluissa ja kirjastoissa kiellettyjen kirjojen listalla. Vonnegutin musta huumori, pitelemätön kerronta ja kriittisyys purevat yhä. Kirjaa on syytetty ainakin näistä: jumalattomuus, säädyttömyys, rивous, saastaisuus, moraalittomuus ja epäisänmaallisuus. Se kiellettiin michiganilaisessa koulussa 1972 ja asia päättyi aina korkeimpaan oikeuteen asti. Se salli 1982 äänin 5–4 kirjan kouluissa, mutta monin lisäehdoin. Pohjois-Dakotan koulussa työnnettiin 1973 kirjan 32 kappaletta polttouuniin. So it goes.

Voltaire: Candide (1759)

Suomennos: L. Onerva (1914), J. A. Hollo (1953), Sampsa Laurinen (2024)

Kiellon syy: Uskonnon kritiikki

Satiirinen ja terävä aateromaani kertoo viattoman Candiden vaelluksesta maailmalla. Hän näkee julmuuksia, sotia, ahneutta, kirkon rappiota ja vallanhimoa. Johtopäätös: tärkeintä on viljellä puutarhaansa. Sensuurin pelossa Voltaire levitti kirjaa mahdollisimman salassa. Sitä myytiinkin 20 000 kappaletta heti ilmestymisen jälkeen. Kirja kiellettiin pian Genevessä ja Ranskassa. Vatikaani lisäsi 1762 sen 1560–1966 ylläpitämälleen kirjojen kieltolistalle Index Librorum Prohibitorum. Kirjan ajankohtaisuudesta kertovat yhä uudet käännökset ja painokset.

Nina Wähä: Perintö (2019)

Suomennos: Sanna Manninen (2020)

Kiellon syy: HLBTQ+ -teemat

Tornionjokilaaksolainen Wähä kertoo kotiseutunsa 12-lapsisesta Toimin perheestä, jossa sortavan Pentti-isän pimeä puoli leimaa koko perheen elämää. Ruotsissa hyvin vastaanotetussa kirjassa perheenjäsenet kertovat kokemastaan omasta näkökulmastaan. Kielletty Valko-Venäjällä viestintäministeriön päätöksellä 4.8.2025, koska se "saattaa vahingoittaa Valko-Venäjän kansallisia intressejä". Tästä syystä maassa on kielletty 258 kirjaa.

Ääriaineiston kieltolistalta löytyy lisäksi 123 virallisesti kiellettyä kirjaa. Kiellon takana voi olla se, että yksi kirjan monista henkilöistä on homoseksuaali.

Yan Lianke: *Veren ja unien kylä* (2006),

Yan Lianke: *Neljä kirjaa* (2011),

Yan Lianke: *Kun aurinko kuoli* (2015)

Suomennos: Riina Vuokko (2024–2026)

Kiellon syy: Vallan kritiikki

Veren ja unien kylä kertoo todellisesta kiinalaisesta kylästä, jossa aids levisi kyläläisten myytyä vertaan. Kirja julkaistiin 2006 Kiinassa, mutta viranomaiset vetivät sen pois myynnistä kolmen päivän jälkeen. Se kielii heidän syyllisyydestään tapahtuneeseen. Maon kauden sorrosta kertova *Neljä kirjaa* ja surrealistissävyyinen unissakulkijoiden kylää kuvaava *Kun aurinko kuoli* eivät löytäneet kustantajaa Kiinassa. Ne julkaistiin Hongkongissa ja Taiwanissa. Tuottelias Yan kirjoittaa yhteiskunnallista ja vertauskuvallista satiiria, joka ei ole yksinvallan suosiossa missään.